

Omsorgsföretagande i Sverige – en möjlighet för finländska företag

Välfärdsprogram – HYVÄ

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Det finns många möjligheter inom internationalisering och export av välfärdstjänster.

Jyri Häkämies

Harry Helenius

Bästa företagare i omsorgssektorn,

i vårt grannland Sverige har det, i och med de betydande lagstiftningsreformer som gjorts under de senaste åren, öppnats möjligheter för finländska företag inom omsorgstjänster. Finskspråkiga, som representerar den största nationella språkminoriteten, har inom förvaltningsområdet för finska subjektiv rätt till barndagvård och äldreomsorg på finska. Kommunen ska erbjuda dessa tjänster helt eller delvis på finska när klienten kräver det.

Arbets- och näringsministeriets välfärdsprogram HYVÄ, Finlands ambassad i Stockholm och Finsksvenska handelskammaren samarbetar för att främja finländska vård- och omsorgsföretags export av tjänster till Sverige. För att företagen ska få tillträde till marknaden krävs att de känner till omvärlden, bygger upp samarbete med aktörer som är verksamma i Sverige och att de på praktisk nivå sätter sig in i möjligheterna med tjänsteproduktion.

Den första guiden om den svenska marknaden för omsorgstjänster publicerades i december 2010 både som en tryckt version och som en elektronisk version på ministeriets webbplats. Samtidigt förband man sig att uppdatera guiden i samma takt som informationen i den ändras. Den nu föreliggande guiden är ett uppdaterat infopaketer om den svenska marknaden för omsorgstjänster.

Det finns ett stort antal möjligheter inom internationalisering och export av välfärdstjänster. Med hjälp av denna guide uppmuntrar vi finländska omsorgsföretagare att ta ett steg mot internationalisering - i riktning mot Sverige!

Näringsminister
Jyri Häkämies
Arbets- och näringsministeriet

Ambassadör
Harry Helenius
Finlands ambassad i Stockholm

Sverige – ett intressant marknadsområde?

Finländarna är den största nationella minoriteten i Sverige. Enligt befolkningsstatistiken bor det i landet 175 000 första generationens finländare och 261 000 andra generationens finländare. När den tredje generationen räknas med så finns det 675 000 finskättade invånare.

De som bor i Sverige statistikförs inte enligt språk, men utifrån en utredning som Sveriges Radio låtit göra förstår cirka 450 000 invånare finska. Av första och andra generationens invandrare från Finland talar drygt hälften, dvs. 250 000, finska. Av dem som kommer från Finland är uppskattningsvis en femtedel finlandssvenskar, som talar svenska som hemspråk. Av de finländare som bor i landet har 105 000 finskt medborgarskap.

I Sverige finns många anställda inom social- och hälsovården som kan tala finska. Stakes förde tidigare utbildningsstatistik och enligt statistiken arbetade 3 000 av yrkesmänniskorna i branschen i Sverige. Således har större kommuner och alla landsting (motsvarar sjukvårdsdistrikten i Finland) tillgång till många tvåspråkiga anställda. Man har emellertid upptäckt att när servicen riktas enbart till finskspråkiga finns det ett behov av att ordna utbildning för att förbättra yrkesterminologin och de språkkunskaper som behövs vid kundservice. De tre sverigefinska folkhögskolor som är verksamma i landet har redan aktivt marknadsfört sådan utbildning till kommunerna. Dessutom behövs finskspråkig vidareutbildning och fortbildning för yrkespersonal inom social- och hälsovården samt konsultationsservice som stödjer detta.

Den nya minoritetspolitiska lagstiftningen, som genomfördes under förra regeringsperioden, är den viktigaste av de reformer som har betydelse för de nationella minoriteterna. Dessutom vidtog högercenterregeringen många åtgärder för att öppna marknaden för social- och hälsovårdstjänster och främjade företagandet inom vård och omsorg. Enligt Svenska kommunförbundet har kommunsektorns volym av köpta tjänster inom skol-, vård- och omsorgssektorerna mer än fördubblats under 2000–2008 (från 29 miljarder till 63 miljarder kronor). Enbart de hälso- och sjukvårdstjänster som landstingen köpte fyrdubblades under samma tidsperiod. Dessutom är nya företag inom vård- och omsorgstjänster bland de mest lönsamma i servicesektorn (avkastningen på kapitalet 15 % år 2009).

Den nya regeringen fortsätter på samma linje och har meddelat att den tänker främja kvinnligt företagande. I budgeten för 2011 gjordes en avsevärd ökning av finansieringen för att starta små företag. Under 2008–2009 ökade användningen av stödlån för kvinnoföretagande med 30 %. Samtidigt har antalet företagare med utländsk bakgrund ökat med 22 % från 2005. För närvarande är var åttonde företagare inte ursprungligen från Sverige.

“ Hälften av dem som är över 80 år behöver antingen effektivare hemtjänst, serviceboende eller vårdhem.

Den finländska minoritetens ställning stärks

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft den 1 januari 2010. Finska fick utöver fyra andra språk en ställning som ett nationellt minoritetsspråk. Samtidigt utvidgades förvaltningsområdet för finska från fem kommuner i norra Sverige med arton kommuner i Mälardalen (dalen som leder västerut från Stockholm).

Lagen förpliktar de centrala myndigheterna att informera medborgare även på finska. Dessutom är det med tanke på servicepolitiken viktigt att kommuninvånare i förvaltningsområdet nu har **subjektiv rätt** till **barndagvård** (kallas för förskola) **och äldreomsorg på finska**. Kommunen ska erbjuda dessa tjänster helt eller delvis på finska när klienten önskar det. Detta gäller i allmänhet även kommuner utanför förvaltningsområdet, om kommunen har personal som behärskar minoritetsspråket. På motsvarande sätt har det i socialtjänstlagen gjorts preciseringar som gäller rätt att få vård på det egna språket inom äldreomsorgen.

Under 2010–2011 har fler kommuner frivilligt ansökt om att få ansluta sig till förvaltningsområdet för finska. I början av 2012 ingick redan 40 kommuner i förvaltningsområdet för finska (Luleå, Enköping och Sandviken har beslutat att ansöka om att få ansluta sig vid ingången av nästa år). I kommunerna i förvaltningsområdet för finska ingår redan sådana stora centrala orter som Borås, Göteborg, Västerås, Sundbyberg och Umeå. Uppskattningsvis bor cirka 60 % av landets finskspråkiga befolkning i kommunerna i förvaltningsområdet.

Marknaden för social- och hälsovårdstjänster öppnas gradvis

Den mest betydande privatiseringsåtgärden under förra regeringsperioden var utläggningen av verksamheten i den statsägda apoteksindustrin (en tredjedel av verksamhetsställena innehas fortfarande av Apotek AB). Inom servicepolitiken stärktes principen om valfrihet i fråga om tjänster genom **lagen om valfrihetssystem (LOV) som trädde i kraft den 1 januari 2009**. Lagen gäller bl.a. hem- och omsorgstjänster samt tjänster för funktionshindrade. Lagen tillämpas inte på barn- och ungdomsomsorg, utan kommunerna anlitar kompletterande tjänstleverantörer genom konkurrensutsättning. Tillämpningen av lagen är valfri för kommunerna. Lagens centrala målsättning är att öka antalet tjänstleverantörer och på detta sätt öka mottagarnas (patient-klient) möjlighet att välja en lämplig leverantör.

Av de 290 kommunerna i Sverige har 208 ansökt om bidrag avsett för införande av valfrihetssystemet hos Socialstyrelsen. Vid utgången av 2011 hade 94 kommuner redan infört ett valfrihetssystem och därtill hade 69 andra kommuner fattat beslut om att tillämpa valfrihet inom sitt område. 55 kommuner har inte tagit ställning till frågan och 29 kommuner har ett negativt beslut. I samband med riksdagsvalet 2010 lovade regeringsalliansen att den vid behov är beredd att föreskriva att lagen blir obligatorisk för alla kommuner från ingången av 2014, om inte tillvägagångssättet med valfrihet när det gäller tjänster genomförs i rask takt i kommunerna.

Under förra regeringsperioden ökade antalet akutmottagningar inom hälsovården med nästan en femtedel i hela landet (ökningen är 180 hälsocentraler). Den 1 januari 2010 blev det obligatoriskt för landstingen att tillämpa lagen om valfrihetssystem. Företag kan fritt inrätta tjänster som kompletterar den offentliga hälsovården. Redan tidigare har speciellt Stockholms läns landsting och Landstinget Halland utgående från ändringarna i hälso- och sjukvårdslagen tillämpat valfrihet i fråga om tjänster. I Stockholm har man bl.a. lagt ut verksamheten vid

ett tjugotal hälsocentraler och ett stort antal nya privata hälsocentraler har öppnats. Även psykiatriska tjänster har lagts ut på entreprenad i Stockholm. I storstadsregionerna har ett fåtal finländska tandläkare privatpraktik, men verksamheten sker inte i nätverk.

Behovet av finskspråkiga omsorgstjänster

Äldreomsorg

En stor del av den finländska minoriteten kom till landet med den stora flyttvågen på 1960- och 1970-talen, när den svenska industrin behövde mycket ny arbetskraft.

Enligt statistik som Sverigefinska Riksförbundet skaffat från Statistiska Centralbyrån SCB bodde år 2009 i landet 66 000 finländare som var över 65 år. Var sjätte av dem (knappa 11 000) har fyllt 80 år. Behovet av omsorgstjänster på det egna språket ökar fort och det kommer att finnas efterfrågan under flera decennier, eftersom antalet 55-64-åringar är nästan 67 000. Behovet av äldreomsorgs- och hälsovårdstjänster för åldrande finländare upplevs vara minoritetens största sociala och samhällseliga problem – till exempel finns det bara ett fåtal helt finskspråkiga ålderdomshem.

Enligt en utredning som Socialstyrelsen gjorde 2002 är 2,7 % av landets befolkning i åldern över 65 år finländare, men för dem finns bara 180 platser på vårdhem på det egna språket. Enligt en kommunenkät är finländare en tydligt underrepresenterad grupp av boende på ålderdomshem och servicehus, när man får vård på finska på knappt tjugo inrättningar, inklusive tvåspråkiga avdelningar. Det har inte inrättats nya ålderdomshem under ett tiotal år, och en del av de tvåspråkiga avdelningarna har upphört med sin verksamhet. Under de senaste åren har en liten finskspråkig avdelning öppnats i Trollhättan och invigningen av Mälarhemmet i Västerås och utvidgningen av Huddinge

kommuns ålderdomshem ordnades i början av 2010. Enligt en översyn som ambassaden gjort finns det för närvarande cirka 250 finskspråkiga vårdplatser för äldre. När det gäller hemtjänst har det redan uppkommit några företag som har profilerat sig genom att erbjuda tjänster på finska.

Stockholms läns landsting har gjort en utredning som visar att hälften av dem som är över 80 år behöver antingen effektivare hemtjänst, serviceboende eller vårdhem. Enligt information som samlats utifrån uppgifterna för hela landet beräknar SCB att drygt en tredjedel behöver motsvarande vård. Beräknat på detta sätt har behovet av omsorg på det egna språket för de nästan 5 000 finländska 80-åringarna i hela landet bara tillgodosetts minimalt. Enligt en nyligen utkommen utredning kommer antalet äldre med demens (för närvarande 150 000) att öka till 215 000 i Sverige fram till 2030. Invandrade äldre är en särskilt sårbar grupp som har speciella behov när det gäller demensvård, i och med att de börjar glömma det inlärdade främmande språket.

I en internationell uppskattning behöver 5-6 % av dem som är över 65 år effektiviserad service eller ålderdomshem. Relaterat till antalet finländare finns i Sverige behov av service för 3 000-4 000 äldre. Av invandrarna kommer uppskattningsvis cirka en femtedel från svensk-språkiga eller tvåspråkiga områden i Finland. Med tanke på detta är behovet av service på finska för närvarande ungefär tiodubbelt jämfört med den tillgängliga äldreomsorgen på det egna språket.

“ Information om modersmålets betydelse för barnets utveckling i synnerhet till svenskspråkiga daghem.

Barndagvård

Finskspråkiga förskolor (motsvarar finländska daghem) och avdelningar finns speciellt i Stockholm och i vissa av de största städerna där det finns en finländsk minoritet. I Sverige har det skett ett tydligt språk- och kulturpolitiskt uppvaknande bland andra generationens invandrare. Den stora publicitet som Märkesåret 1809 som firades år 2009 fick ökade också ungdomarnas intresse för sina rötter. Således är en av de snabbaste och mest konkreta uttrycksformerna för minoritetslagen och det utvidgade förvaltningsområdet att småbarnsföräldrar har vaknat upp och kräver fler daghemsplatser på finska. I Sverige har det redan länge varit möjligt att bedriva daghemsverksamhet som företagare och i andelslag.

Kulturfonden för Sverige och Finland har från svenska staten fått treårig finansiering för att starta projektet Finska nu (finansiering har också ansökts hos finska staten) enligt samma modell som Svenska.nu-projektet som genomförts i Finland. Toppfrågan är det s.k. förskoleprojektet som sprider information om modersmålets betydelse för barnets utveckling i synnerhet till svenskspråkiga daghem, för att finländska barns särskilda behov ska beaktas.

Kommunernas roll – krav som ställs på företag

Kommunerna ansvarar för organiseringen av socialtjänster samt tjänster för äldre och funktionshindrade inom sitt område i enlighet med socialtjänstlagen (SoL), hälso- och sjukvårdslagen (HSL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Stödda tjänster, vare sig de produceras av kommunen eller privata aktörer, finansieras nästan helt med skattepengar. Kommunala stödda omsorgstjänster är beslutsbaserade. Detta innebär att den som handlägger behovet av hjälp, i praktiken socialarbetaren, bedömer separat för varje stödsökande om han eller hon är berättigad till stöd.

Det omfattande kommunala självstyret ger kommunerna en stor frihet att besluta hur och med vilka resurser tjänster produceras; helt kommunalt eller genom att en del eller samtliga tjänster köps av privata tjänsteleverantörer. Kommunernas riktlinjer för servicepolitik avviker tämligen mycket från varandra.

Kommunerna har hittills konkurrensetsatt privata leverantörers tjänster enligt lagen om offentlig upphandling till exempel genom att från en och samma aktör köpa hela tjänsteverksamheten som bedrivs i kommunala lokaler eller genom att köpa vårdplatser i privata aktörers lokaler. I fråga om sådan konkurrensetsättning finns bara en vinnare, och priset har utgjort grunden för kommunens beslut av leverantör.

I och med att **lagen om valfrihetssystem** trätt i kraft har kommunerna nu möjlighet att öka antalet tjänsteleverantörer och mångsidigheten: alla leverantörer behandlas på ett likvärdigt sätt. **Priserna på tjänsterna har bestämts på förhand och leverantörerna konkurrerar med kvalitet i stället för pris.** De tjänsteproducenter som uppfyller de kriterier som kommunen uppställt ska godkännas som tjänsteleverantörer, men det är dock klienten (=tjänstemottagaren) som gör det slutliga valet. I och med valfriheten har privata aktörer möjlighet att även erbjuda sådana extra tjänster som inte ingår i de stödda tjänsterna, men som klienten vill stå för själv.

Kommunen bestämmer själv vilka tjänster som ingår i valfrihetssystemet, hur stor ersättning som betalas till leverantören och vilka auktoriseringskriterierna är. Merparten av de kommuner som har infört ett valfrihetssystem tillämpar för närvarande lagen endast på hemtjänster. Många kommuner har dock för avsikt att utöka valfriheten till exempel till särskilt boende för äldre (ålderdomshem).

Anbudsfrågningar som gäller kommunernas valfrihet finns i det nationella registret, www.valfrihetswebben.se.

Valfrihetssystemet är öppet för mycket olika tjänsteleverantörer. Alla olika typer av företag har rätt att ansöka om leverantörsrättigheter ensamma eller rentav i samarbete med andra företag.

Tillståndsbelagd verksamhet och övervakning av tjänster

Dygnet-runt boendetjänster som privata leverantörer erbjuder är tillståndsbelagd verksamhet. I fråga om hemtjänst för äldre behövs dock inte tillstånd. I socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) definieras närmare vilka uppgifter som utgör tillståndsbelagd verksamhet.

Socialstyrelsen beviljar privata aktörer ett verksamhetstillstånd samt följer upp och övervakar verksamheten. Tillståndet ska vara beviljat innan verksamheten inleds. I tillståndsansökan ska det bl.a. finnas information om verksamheten, lokalerna, företagets ekonomi, personal, kvalitetsarbete och kvalitetsmålen för verksamheten.

Närmare anvisningar finns på Socialstyrelsens webbplats, www.socialstyrelsen.se/tillstand.

De viktigaste lagarna som gäller den sociala sektorn:

Kommunlagen

SoL
Socialtjänstlagen

HSL
Hälsa- och sjukvårdslagen

LVU
Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga

LSS
Lagen om stöd och service till funktionshindrade

LVM
Lagen om vård av missbrukare

LOU
Lagen om offentlig upphandling

LOV
Lagen om valfrihet

Lagen förpliktar de centrala myndigheterna att informera medborgare även på finska.

Att starta företagsverksamhet i Sverige

Aktiebolag är den vanligaste företagsformen i Sverige. För att man ska kunna bilda ett aktiebolag förutsätts ett aktiekapital på minst 50 000 SEK (5 400 €) eller motsvarande belopp egendom av nytta för företaget, s.k. apportegendom. Ett **utländskt företag** som vill bedriva näringsverksamhet i Sverige, men som inte vill bilda ett aktiebolag, **kan registrera en filial** i Sverige. För att registrera en filial krävs inte aktiekapital. Filialens tillgångar och skulder är en del av det utländska företagets egendom. I initialskedet är det lättare att inrätta en filial, men ett aktiebolag är ett bättre alternativ på längre sikt. Andra bolagsformer är t.ex. handelsbolag och ekonomisk förening.

Företag grundas och registreras hos Bolagsverket, som motsvarar Patent- och registerstyrelsen i Finland. Handläggningstiden är en till fyra veckor

Beskattnings och avgifter

Bolagsskattesatsen (aktiebolag) är 26,3 %. Obligatoriska avgifter för arbetsgivare är den s.k. socialförsäkringsavgiften på 31,42 % av den beskattningsbara inkomsten och den sänkta arbetsgivaravgiften på 15,49 % för dem som inte fyllt 26 år. Utöver de lagstadgade sociala avgifterna för arbetsgivare finns kollektivavtalsbaserade arbetsmarknadsförsäkringsavgifter på vilka det betalas särskild löneskatt på 24,26 %.

Den genomsnittliga skattesatsen för kommunal skatt, landstingsskatt och kyrkoavgift är 31,55 %, men tack vare avdrag är arbetstagarens genomsnittliga skattesats 25 %. Utöver detta betalar en dryg tredjedel av löntagarna dessutom statlig inkomstskatt.

Fadderföretag

Följande företag verksamma i Sverige har lovat att de blir fadderföretag för finländska omsorgsföretag som är intresserade av den svenska marknaden. Deras kunskaper och erfarenheter står till förfogande:

Finskt Seniorboende AB

Ett hemtjänstföretag som är verksamt i Stockholmstrakten, har även ett vårdhem för demenspatienter i Nacka kommun. Ett företag som snabbt expanderat och som i praktiken är tvåspråkigt. Tack vare sin goda kvalitet vinner företaget marknadsandelar även hos majoritetsbefolkningen.

VD

Anssi Pajuvirta

tfn +46 733 152 610

Berghemmet - Vuorikoti

Ett samhällsligt företag som bedriver sin verksamhet som ett andelslag (i Sverige ekonomisk förening). Tillhandahåller tvåspråkig vårdservice och hemtjänst i Göteborg och i närkommunerna. Företaget prioriterar i sin kvalitetsutveckling kundperspektivet och försöker aktivt utvidga sin verksamhet.

verksamhetsledare

Merja Heed

tfn +46 704 305 609

Mälarhuset - Mälarkoti i Västerås

Ett kommunalt bolag äger fastigheten där det finns ett vårdhem och ett finskt kulturcenter som drivs av organisationer. Vårdhuset har genom konkurrensutsättning lagts ut på entreprenad till **Personstöd Mälardalen** som är ett flerbranschföretag med bl.a. hemtjänst.

ordförande för Mälarhusföreningen

Raija Metso Korpela

tfn +46 736 540 450

Ytterligare information, råd och hjälp

Från

Finsk-svenska handelskammaren
www.finsve.com

Verksam
www.verksamt.se

ISA – Invest in Sweden Agency
www.isa.se

Tillväxtverket
www.tillvaxtverket.se

Almi Företagspartner
www.almi.se

NyföretagarCentrum
www.nyforetagarcentrum.com

Konkurrensverket
www.konkurrensverket.se

Vad

Har till uppgift att hjälpa finländska företag, speciellt små och medelstora, i frågor som gäller den svenska marknaden och startande och utvecklande av affärsverksamhet i Sverige.

Portal för dem som funderar på eller har för avsikt att grunda ett företag i Sverige; nyttig information om tillstånd osv.

Ett statligt ämbetsverk som har till uppgift att främja utländska investeringar i Sverige. Prioriteringar bl.a. fler tjänsteleverantörer och Life Science-branschen, dvs. hälsovård. Servicen är gratis.

Ett statligt centralt ämbetsverk som främjar företagande, näringsverksamheter och regional utveckling. Har också hand om EU:s regional- och socialfundsmedel samt främjar omsorgsföretagande och företagande bland kvinnor och invandrare genom flera olika program.

Ett statsägt bolag som har hand om rådgivning om och finansiering för företagsverksamhet.

Ett informationscentrum som ger gratis företagsrådgivning.

Information om offentlig konkurrensutsättning och lagen om valfrihetssystem.

Valfrihetswebben
www.valfrihetswebben.se

Portal där kommuner och landsting offentliggör anbudsfrågningar som gäller valfrihet.

Upphandlingsstöd
www.upphandlingsstod.se

Information till privata tjänsteleverantörer om vad som ska beaktas i fråga om offentlig upphandling och konkurrensutsättning.

Sveriges Kommuner och Landsting
www.skl.se

Landstingens intresseorganisation som ansvarar för den kommunala sjuk- och hälsovården.

Boverket
www.boverket.se

Boverket har också hand om finansiering av seniorbostäder (trygghetsbostäder).

Almega –
www.almega.se

En centralorganisation för tjänsteleverantörer, som bl.a. har **omsorgsföretagare** som medlem. Där ingår bl.a. privata läkarstationer och verksamhetsställen för primärvård, tandvårdsföretagare samt företagare inom äldreomsorgen, www.vardforetagarna.se

RSKL – SFRF
www.rskl.se

Ruotsinsuomalaisten Keskusliitto – Sverigefinska Riksförbundet är den största landsomspännande organisationen för finländare, 150 lokala finska föreningar.

Finlands ambassad i Stockholm
www.finland.se

Följer i egenskap av specialist inom social- och hälsovården upp hur landets social- och hälsovårdspolitik och tjänstemarknad utvecklas.

Minoritetspolitisk information
www.minoritet.se

Informationscentrum för frågor, lagstiftning, publikationer och samarbetsnätverk som gäller nationella minoriteter.

FöretagsFinland
www.yrityssuomi.fi

Information för företag i Finland.

Kontaktuppgifter:

Arbets- och näringsministeriet
Strategi- och prognostiseringsenheten
HYVÄ-program
PB 32
00023 Statsrådet

Växel +358 10 606 000

Officiell e-postadress: kirjaamo@tem.fi
Personalens e-postadresser har formen
fornamn.efternamn@tem.fi

Internet: www.tem.fi/hyva

Mars 2012

